

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

Циклова комісія з видавничої справи, культури та української філології

ДИПЛОМНА РОБОТА

**РОБОТА РЕДАКТОРА НАД КОНЦЕПЦІЄЮ НАУКОВО-
ПОПУЛЯРНОГО ВИДАННЯ
(НА ПРИКЛАДІ ЖУРНАЛУ ПРО ІСТОРІЮ МАНґА)**

студента IV курсу
групи ВСРфмб-1-21-4.0д
спеціальності 061 Журналістика
освітньо-професійної програми
«Видавнича справа та редагування»
освітньо-професійного ступеня
«фаховий молодший бакалавр»
Мухіна Олександра Геннадійовича
Керівник: Тетяна ФОКІНА,
канд. пед. наук

Рекомендовано до захисту

ЦК з видавничої справи,

культури та української філології

Протокол від «__»____2025 р. №__

Голова ЦК____Олена ГРУЗДЬОВА

Захищено «____»____2025 р.

Оцінка____

Оцінка за стобальною шкалою, рейтингова оцінка

Протокол ЕК від «____»____2025 р. №__

Голова ЕК____Микола АНДРІЙЧУК,

кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри видавничої справи та
редагування Національного технічного
університету України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського»

Київ — 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ВИДАНЬ	6
1.1 Характеристика науково-популярних видань.....	6
1.2 Значення та завдання науково-популярної літератури.....	10
1.3 Аналіз українського ринку науково-популярних видань	14
Висновки до розділу 1.	19
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ РЕДАГУВАННЯ ТЕКСТОВОЇ ТА ІЛЮСТРАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ВИДАНЬ	21
2.1 Особливості редагування тексту науково-популярних видань	21
2.2 Особливості використання ілюстрацій у науково-популярному творі	24
2.3 Особливості створення концепції науково-популярного видання	27
Висновки до розділу 2.	30
РОЗДІЛ 3 ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЄКТУ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ВИДАННЯ — ЖУРНАЛУ ПРО ІСТОРІЮ МАНґА	31
3.1 Загальна характеристика концепції проєкту.....	31
3.2 Структура та композиційні особливості проєкту	35
3.3. Особливості художньо-технічного оформлення проєкту	37
3.4 Організація промоційної діяльності та способи розповсюдження видавничого продукту	39
Висновки до розділу 3.	41
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	49

ВСТУП

Актуальність дослідження. Науково-популярна література є однією з найбільш популярних видань сучасності. Багато читачів щодня отримують нові знання, ознайомлюючись з текстами цих видань.

Науково-популярна література охоплює різні сфери життєдіяльності людини, це можуть бути як математичні науки, так і гуманітарні. Незмінною лишається мета науково-популярних видань — ознайомити читачів з новими фактами, покращити їх знання в певній сфері.

Особливий інтерес суспільство проявляє до науково-популярних видань, що містять інформацію про культуру країн світу, їх особливості та феномени. Сучасне суспільство дуже зацікавлене у культурі країн Азії, особливо Японії. Беззаперечно, найбільшими культурними феноменами країни Східного Сонця стали манга та аніме. Їх неможливо нині ігнорувати, адже вони популярні не лише на своїй Батьківщині, а й в усьому світі. Молодь активно цікавиться інформацією в цій сфері культури.

Український книжковий ринок, як і сама країна, зазнали масштабних перетворень за останнє десятиліття. Україна нарешті змогла витіснити російські видання з власного ринку. Проте, враховуючи цей факт, країна сильно потребує власні, а не перекладені з інших мов, науково-популярні видання з різних наук та сфер людської життєдіяльності.

Враховуючи ці факти, можна зробити такі висновки: 1) науково-популярне видання про історію манги доповнить українські видання про культуру Японії; 2) таке науково-популярне видання приверне увагу до цього виду літератури; 3) дослідження теми «Робота редактора над концепцією науково-популярного видання» (на прикладі журналу про історію манга) стане корисним для створення схожих видань.

Об'єкт дослідження: науково-популярні видання.

Предмет дослідження: особливості роботи редактора над концепцією науково-популярного видання (на прикладі журналу про історію манга).

Мета роботи: дослідити особливості роботи редактора над концепцією науково-популярного видання (на прикладі журналу про історію манга).

Для досягнення мети необхідно виконати такі **завдання:**

- проаналізувати особливості використання ілюстрацій у науково-популярному творі;
- проаналізувати особливості творення концепції науково-популярного видання;
- проаналізувати особливості редагування тексту науково-популярних видань;
- розробити практичну частину дипломної роботи — науково-популярний журнал «Манга: її історія та особливості».

Методи дослідження:

- 1) описовий метод — для опису, оформлення та систематизації теоретичних положень й результатів дослідження;
- 2) метод індукції — для формулювання висновків на підставі оформлених результатів дослідження;
- 3) метод синтезу — для формулювання висновків на основі поєднання теоретичних тверджень, положень, понять або результатів дослідження;
- 4) метод аналізу — для детального вивчення, дослідження та інтерпретації різних джерел інформації.

Теоретичне значення. Дослідження пояснює роль та важливість створення концепції майбутнього видання, а також особливості подальшої роботи редактора над виданням.

Практичне значення. Практичні аспекти дослідження можуть використовуватися в подальших розробках науково-популярних видань, а теоретичний аналіз проблематики дослідження може бути використаний як

навчально-методичний або додатковий матеріал у фахових закладах передвищої освіти, де викладається видавнича справа та редагування.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів та підрозділів до них, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (31), додатків (3). Загальний обсяг сторінок — 53, з них основного тексту — 45.

РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ВИДАНЬ

1.1 Характеристика науково-популярних видань

Науково-популярна література – це жанр, що вміщає в себе наукові тексти, написані більш зрозуміло. Тобто, якщо наукова література містить багато складних термінів та може виявитися складною та незрозумілою для пересічного читача, то науково-популярна література дозволяє ознайомитися з тою самою інформацією, але поданою набагато зрозуміліше. Зазвичай науково-популярні видання створюють експерти, що спеціалізуються в тій сфері зайнятості, про яку мають намір створити науково-популярний текст.

За ДСТУ 3017:2015, видання — це твір (документ), що містить інформацію, призначену для поширення, пройшов редакційно-видавниче опрацювання, відтворений друкуванням, тисненням або виготовлений електронним записом на будь-якому носіїві чи іншим способом, видавниче оформлення, поліграфічне й технічне виконання якого відповідає вимогам правових і нормативних документів [1].

Як вже було сказано раніше, науково-популярна література виділяється серед інших жанрів тим, що написана нескладно, оскільки головна ціль науково-популярної літератури – популяризація науки. Науково-популярна література може описувати різні сфери: від природничих наук до астрології.

Найважливішим для таких видань є пояснення складних термінів для необізнаних читачів. Люди зазвичай читають такі видання для того, щоб дізнатися більше про той чи інший напрямок життєдіяльності. Читачем може виявитися як експерт описаної сфери, що присвятив вагому частину життя її дослідженню, так і звичайна людина, що прагне дізнатися більше. Але у першому випадку людина вже матиме певний багаж знань, що допоможе їй одразу, без попередніх пояснень термінів, зрозуміти, про що йде мова в тексті.

В другому ж випадку людина може не мати необхідних знань для розуміння інформації. Саме тому науково-популярні видання повинні містити пояснення термінів. Це зроблено зокрема для того, щоб ввести нового читача в сферу, проте навіть обізнаний читач може забути чи сплутати терміни, тому пояснення слугує йому додатковим нагадуванням.

Науково-популярна література вирізняється поєднанням елементів наукового, художнього та публіцистичного стилів. Від наукового стилю науково-популярні тексти беруть точність та обґрунтованість поданої інформації, але водночас адаптують її, щоб читачу не було так складно. Від художнього стилю вони запозичують образність і яскравість мовлення, що робить теоретичні дані захопливими та цікавими. З публіцистики науково-популярний стиль переймає функцію привернення уваги до проблем, що мають соціальну, культурну або екологічну важливість, заохочуючи читача до роздумів і, можливо, навіть до дій.

Особливу роль у науково-популярних текстах відіграє синтаксична структура. На відміну від наукових праць, де використовуються складні та довгі речення, у цьому жанрі надають перевагу більш простим конструкціям. Це допомагає забезпечити логічність викладу та легкість сприйняття матеріалу, роблячи текст зрозумілішим і доступнішим для широкої аудиторії. Крім того, у таких текстах активно застосовують пряму і непряму мову, що створює відчуття діалогу з читачем. Іншим важливим аспектом є емоційне забарвлення, якого уникають у суто наукових текстах. У науково-популярному жанрі емоційність має на меті не лише привернути увагу, але й викликати зацікавленість, стимулювати пізнавальну активність. Це особливо важливо для текстів, орієнтованих на молодь чи аудиторію, яка не є експертами у певній галузі знань.

Крім того, науково-популярні тексти часто використовують метафори та аналогії, що допомагає читачам легше усвідомити абстрактні ідеї. Наприклад, автор може описати складний фізичний процес, порівнюючи його з повсякденними ситуаціями. Такі стилістичні прийоми є важливими не лише

для покращення розуміння, але й для створення емоційного зв'язку з читачем [26].

Варто додати, що тексти науково-популярних видань спеціально написані простою мовою. Справа не лише у використанні професійної лексики, а також у стилі написання тексту автором. Таким чином, науково-популярні видання матимуть змогу читати навіть діти, що дозволить їм отримати ґрунтовні знання з теми. Можна навіть сказати, що таким чином науково-популярна література не тільки дає інформацію щодо певної наукової теми, а також виховує майбутнє покоління науковців. Проте варто додати, що науково-популярна література все ж має вікові категорії та навіть обмеження.

Цікавим фактом є те, що автори науково-популярних видань звертаються до інших тем, щоб точніше описати певний предмет, явище, процес тощо. У різних сферах науки одні і ті ж предмети можуть означати зовсім різне. Наприклад, термін «модель» у різних науково-популярних виданнях може мати різне значення. В математиці цей термін означає візуалізацію певної системи, в промисловості термін означає конкретний приклад пристрою, в модельному бізнесі так називають людей, що демонструють одяг, а в програмуванні це означає структуру коду, його основу. Такі полісемічні слова дуже часто є не лише у науково-популярній літературі, а й у повсякденному житті. Проте іноді можна і заплутатися в їх значенні, особливо якщо сфери життя певним чином споріднені (в наведеному прикладі це математика та програмування). Пояснюючи значення терміну, автор може звертатися за поясненнями до інших праць. А це, певним чином, і можна вважати популяризацією науки.

Науково-популярні видання є різні: від книг до журналів. До книг можна віднести енциклопедії, біографії відомих науковців, книги, спрямовані на розвиток ідей. Також до таких видань можна віднести журнали, які можуть бути і вузького профілю (тобто ті, що містять інформацію суто про історію, біологію, астрономію тощо), і широкого. Як книги, так і журнали можуть бути опублікованими у друкованому та електронному варіантах [18].

Прикладом науково-популярної книги можна назвати видання «Найкоротша історія часу» Стівена Гокінга. Разом із Леонардом Млодиновим, науковцем в сфері фізики та математики, вони створили книгу, що побачила світ у 1988 році, і посідала місце у бестселерах лондонської газети «The Sunday Times» наступні чотири роки [11]. Стівен Гокінг активно займався популяризацією науки, а ця книга стала однією з його найвідоміших робіт, завдяки якій він отримав популярність. В своїх книгах Стівен Гокінг пояснював складні концепції астрофізики та астрономії простою мовою, чим завоював прихильність читачів з усього світу [6].

Прикладом науково-популярного журналу можна назвати «Scientific American», один із найстаріших журналів США. Він почав видаватися в 1845 році, містив у собі роботи понад 200 лауреатів Нобелівської премії. Щомісячно випускає видання, яке читають близько 10 мільйонів читачів по всьому світу. Журнал випускається як у друкованому, так і в електронному варіанті. «Scientific American» публікує статті, актуальні новини, думки та коментарі журналістів, науковців, політиків [28]. Була також і українська версія цього журналу під назвою «Світ Науки». Вона випускалася з 2001 по 2013 роки, проте припинила свою роботу через фінансові труднощі, різкі зміни на медіаринку та низький попит на україномовну продукцію в ті роки.

«Світ Науки» для свого часу був проривним, одним із перших почав публікувати актуальну наукову інформацію зрозумілою мовою на українському ринку. Випуски журналу можна знайти у паперових та електронних архівах.

Серед науково-популярної літератури найпопулярнішими вважаються саме журнали. Це і зрозуміло, адже вони публікуються частіше, ніж книги, містять багато кольорових ілюстрацій та співпрацюють з експертами в різних сферах. Журнали вважаються більш доступними, тому аудиторія обирає саме їх. Верстка та дизайн створюють естетично приємне враження для ока читача, що також вважається ключовим фактором між вибором журналу чи книги. Проте варто зазначити, що якщо читач хоче

отримати ґрунтовні знання з певної сфери, то йому слід обирати саме науково-популярні книги. Так він детальніше ознайомиться з інформацією вузького профілю [21].

Нині науково-популярна література надзвичайно важлива в нашій країні. Наразі наша держава має посттоталітарне суспільство, що знаходиться у певному стані невизначеності. Українці прагнуть отримати нові, істотні знання, щоб покращити стан власного життя. Науково-популярні видання дуже допомагають в цьому бажанні, надаючи необхідну інформацію в достатньому для цього об'ємі. Науково-популярна література відповідає базовим запитам та питанням людей, якщо ж вони прагнуть отримати більше – вони звертаються до більш ґрунтовних видань або самостійно досліджують цікаві їм теми [22].

1.2 Значення та завдання науково-популярної літератури

Науково-популярна література активно використовується читачами заради отримання нових знань. Проте, тим же цілям слугує і наукова література. Тому варто пояснити різницю між цими двома жанрами літератури.

Науково-популярна література написана набагато «легше», ніж наукова. Терміни використовуються за необхідності, якщо це важлива частина для розуміння теми, при цьому їх максимально просто та зрозуміло пояснюють. Наукова ж література потребує від читача певного багажу знань для розуміння теми. Тому вважається, що поріг входження в розуміння теми наукової літератури зазвичай набагато більший, ніж науково-популярної. Науково-популярна література відрізняється від наукової ще тим, що зазвичай містить емоційно забарвлений стиль. В ній може бути присутній гумор та метафори, щоб «розрядити» текст, не напружуючи читача настільки сильно, як це робить науковий твір. Такий стиль написання тексту приваблює більшу

кількість аудиторії різного віку. Завдяки цьому вона отримує впізнаваність не лише серед певної категорії читачів, а й набагато ширшої.

Науково-популярна література в цілому дуже активно використовується в пропаганді знань серед дитячої аудиторії. Дітям важко читати наукові твори, навіть якщо вони написані з урахуванням їх потреб та можливостей. З текстами науково-популярних видань дитячій аудиторії набагато легше ознайомлюватися за рахунок стилю написання цих текстів та використанню засобів «облегшення» тексту – ілюстрацій, жартів, метафор тощо. Проте крім розважальної функції науково-популярна література має також виконувати і пізнавальну. Тексти мають містити необхідні знання, щоб дитина змогла отримати певну кількість інформації для оволодіння темою. Наявні дослідження серед молодших класів також показують, що дітям все одно буває складно читати науково-популярні книги. Вчителям доводиться самотійно ознайомлюватися з інформацією та подавати її дітям. Проте інакше діти ставляться до науково-популярних журналів. Журнали яскраві, дозволяють розмістити на своїх сторінках ще більше ілюстрацій, ніж це можуть собі це дозволити книжки, мають привабливий дизайн. Таким чином, журнали не тільки дають знання, а й викликають у дітей бажання погортати його, роздивитися малюнки, що в подальшому може викликати певний інтерес до якоїсь теми.

Отже, науково-популярна література повинна як мінімум надати читачеві необхідну для нього інформацію, а як максимум – зацікавити його та викликати бажання повністю ознайомитися з описаною та спорідненою з нею темами. При цьому, науково-популярні видання повинні повністю описати тему, не пропустивши важливої для її розуміння інформації. Це стосується не тільки дитячої, а й усієї науково-популярної літератури. Жодній віковій категорії не буде до вподоби читати текст, що її не зацікавив.

З цього випливає найважливіше завдання науково-популярної літератури – популяризація науки. Відповідно до звіту ЮНЕСКО, «Популяризація науки – це «процес передачі складних наукових ідей та знань

людям, які не мають фахової освіти або досвіду в науковій діяльності, з метою зробити науковий матеріал доступним і зрозумілим для широкого загалу людей, сприяючи зростанню інтересу до науки, підвищенню освітньої культури та розумінню наукового методу» [8]. Популяризація науки проявляється не лише у написанні певної інформації у паперових виданнях, важливу частиною цього процесу є педагогічна частина та медіа. В симбіозі цих трьох значень ми і отримуємо «популяризацію науки». Вона дозволяє отримати важливу інформацію, яка допоможе читачам стати більш освіченими. Популяризація науки має допомогти створити освічене та прогресивне суспільство.

Ще в минулому столітті науковці зрозуміли, наскільки важливо, щоб суспільство було освіченим. У 1963 році спеціальна комісія Управління з науки і техніки США і Національного наукового фонду США доповіла тодішньому американському президентові Джону Ф. Кеннеді: «Добробут нації та обороноздатність країни зараз визначаються зовсім не сировиною, не мінеральними та іншими природними ресурсами і навіть не капіталом. Вирішальним джерелом економічного зростання дедалі більше стають знання, а також індивідуальна та суспільна здатність їх використання. Носії й генератори нових знань — вчені, конструктори, інженери, лікарі, педагоги та інші спеціалісти. Тому центр ваги в політичному, воєнному та економічному протистоянні світових держав дедалі сильніше зміщується у сферу вищої освіти. Країна, яка не володіє системою освіти, здатною підготувати кадри вищої кваліфікації, неминуче відстане в техніці й технології. У політичному суперництві вона не має шансів на успіх» [4].

Нині стало можливим максимально легко та швидко отримати необхідну інформацію саме завдяки розвитку технологій. Комп'ютер та інтернет стали невід'ємною частиною сьогодення. А завдяки розвитку технологій популяризація науки стала ще більш актуальною та навіть необхідною для подальшого розвитку людства. Науково-популярні видання все частіше з'являються не тільки і друкованому, а й у електронному вигляді.

Такий стрімкий розвиток суспільства не міг не залишитися без уваги експертів. Ось думка О. Романчука, шеф-редактора журналів «Універсум» та «Світ пригод»: «То що ж нас очікує в XXI сторіччі? Куди нас заведуть шляхи соціальних процесів і наукових пошуків? Буде це шлях прогресивного розвитку, входження в якісно новий стан цивілізації, чи нас очікує безвихідь? Відкриття законів інформації і створення обчислювальних систем, включаючи комп'ютери, ввели людство в якісно нову еру розвитку, яку ми умовно називаємо інформаційним суспільством. Значення цих відкриттів настільки велике, що їхній вплив на долю людства можна порівняти лише з винаходом первісною людиною важеля. Важко переоцінити те прискорення наукових досліджень, що буде обумовлене легкістю, свободою і доступністю зв'язку через Інтернет, обміном інформацією і можливістю для вченого довести до відома громадськості свої думки і результати досліджень. У найближче десятиліття, а можливо, й раніше, комп'ютерна письменність стане такою ж обов'язковою, як уміння читати і писати. Тут особливо важливою видається підготовка не просто програмістів і розробка нових й ефективніших у користуванні комп'ютерних програм, а зміна багатьох світоглядних принципів і підходів до сприйняття Реальності» [10].

Окрім науково-популярних видань, науку популяризують лекції, семінари та інші наукові заходи (наприклад, в освітніх закладах проводять «Дні Науки»), телевізійні програми (документальні фільми та серіали), освітній контент в соціальних мережах. Всі ці засоби інформації допомагають людям вивчати щось нове. Таким чином, науково-популярна література надає інформацію, як можна використати для створення певного матеріалу, а автори вище описаного контенту транслюють цю інформацію для аудиторії. Тому утворюється взаємопов'язаний симбіоз, в результаті якого і утворюється таке явище, як «популяризація науки».

1.3 Аналіз українського ринку науково-популярних видань

Станом на 2025 рік український книжковий ринок вже зазнав та продовжує зазнавати суттєвих змін, що істотно на нього впливають. Основними їх причинами можна назвати політичну та економічну кризу, якої зазнали як книжковий ринок, так і країна в цілому. Істотно впливає також і воєнний стан в Україні, який було введено через повномасштабне вторгнення Росії 24 лютого 2022 року. Він впливає як на умови праці книжкового ринку та видавництва, так і на їхні настрої і тематику того, що публікується. Українське суспільство почало виявляти цікавість до військової сфери ще під початку АТО у 2014 році, адже вона так чи інакше торкнулася кожного українця. Проте після 2022 року українське суспільство в декілька разів більше почало цікавитися воєнною сферою, адже ситуація в країні стала набагато гіршою та небезпечнішою. Інтерв'ю з військовими, зведення з фронту та огляд новин в країні стали рутинними справами українців. А публікації військових та волонтерів швидко набирають популярність, стаючи бестселерами чи лідерами в чартах соціальних мереж.

Українське суспільство зазнає російських бомбардувань кожного дня. Торкнулося це і українських видавництв. Однією з найбільш відомих трагедій за час повномасштабного вторгнення видавнича справа зазнала 24 травня 2024 року, коли російські війська нанесли удари по Харкову. Одна з ракет влучила у виробничий цех друкарні «Фактор-Друк», коли вона виконувала замовлення для видавництва «Віват». Друкарня «Фактор-Друк» вважалася однією з найбільших друкарень повного циклу у Європі. Під час удару в приміщенні знаходилося більше 50 людей, через атаку загинуло семеро працівників та 22 — поранено (додаток А). Друкарня, заснована в 2011 році, друкувала продукцію для таких всесвітньо відомих компаній, як «Disney» та «Marvel». Була відновлена 20 березня 2025 року, проте наразі її потужності дозволяють працювати лише на третину від колишніх обсягів [3].

Дослідниці О. Бутенко та О. Чупир дослідили, що в Україні на одну книгарню припадає 200 тисяч жителів. Індекс ІЗК (Індекс Забезпечення Книгарнями) зменшився в декілька разів. Для порівняння наведемо статистику Фінляндії, країни з найкращим індексом ІЗК, — там одна книгарня припадає на 7 тисяч жителів. Держкомтелерадіо подало статистику, в якій мовиться, що на період 2021 року в Україні працювало 7930 об'єктів, які були пов'язані з видавничою справою (друкування та поширення книжок, видавнича діяльність, тощо) [2].

Також варто ознайомитися з інформацією, яку надав портал «Читомо». В дослідженні порталу йшла мова про ті умови, в яких доводиться працювати видавництвам під час воєнного стану в Україні. За поданими даними маємо таку статистику: 39 % підприємств продовжили роботу в сфері видавничої справи та редагування, 51 % продовжують роботу, але у іншому форматі. Це означає, що через обставини працівники сфери не мають можливості виконувати свої обов'язки на робочих місцях, що істотно гальмує продуктивність не тільки їх самих, а й видавництв в цілому. Не варто також забувати, що через війну видавці географічно дислоковані в різних регіонах та навіть країнах. Також, за даними цього опитування, 9,8 % припинили свою роботу. Проте наше суспільство вже зазнавало схожих жорстких умов під час пандемії COVID-19. Через карантин люди змушені були навчитися працювати дистанційно, що допомогло українським видавництвам продовжити роботу. Звісно, що робота через це стала повільнішою та складнішою, проте сам факт того, що навіть в таких важких умовах сфера видавничої справи та редагування продовжує працювати – вже значний успіх. Продовження її функціонування станом на сьогодні є дуже важливим, адже надзвичайно важливо освітлювати, публікувати та видавати саме український продукт, щоб розвивати суто український книжковий ринок. Не можна ігнорувати також внесок іноземних партнерів наших видавництв. Вони допомагають організувати просвітницьку діяльність, спонсорують, надають потужності для публікації видань в своїх видавництвах. Наприклад, видавництво «Ранок»

домовилося з польським видавництвом щодо друку книг, які потім потрапили до дітей-біженців, що на той момент знаходилися на території Польщі. Також українські видавництва активно розвивають електронні варіанти своїх видань. Це не лише полегшує роботу видавцям, а й дозволяє читачам легко та доступно ознайомитися з поданим матеріалом з будь-якої точки світу.

Розглянемо сучасний книжковий ринок України. Найбільшою проблемою ринку завжди була присутність на ньому російськомовних і власне російських видань. В 2015 році, вже після початку війни на Сході на полицях магазинів можна було знайти російський науково-популярний журнал «Вокруг света», що видавався з українською ліцензією тиражем шість тисяч копій. Також у 2006 році в Харкові було створено російський науково-популярний журнал «Наука и техника», що активно поширювався в Росії та містив реклами виставок російської техніки та російські наративи. Харків, що у 2011 році називали «книжковою столицею» України, допомагав створювати та поширювати російські наративи. Тодішній директор видавництва «Ранок» Віктор Круглов заявляв таке: «70 % книг і більше половини всіх найменувань друкується в нашому місті, харківськими видавництвами» [25]. З роками харківські видавництва лише укріплювали проукраїнську позицію та розвивали книговидавництво за допомогою культурних заходів та проведення спеціальних проєктів. Наприклад, у 2021 році пройшов конкурс проєктів Українського культурного фонду «Харків — книжкова столиця України». Під час обговорення презентували напрацювання, побудували стратегію реалізації проєкту та визначили 5 з 12 запропонованих основних подій, які повинні були складати програму проєкту «Харків — книжкова столиця України». Ініціатором проєкту були Харківська міська державна адміністрація та Департамент з питань культури [24]. Проте вже в 2022 році Харків став прифронтовим містом та зіткнувся з великою кількістю проблем. Видавництва відчували нестачу паперу, робітників, світла та знаходилися під обстрілами. Тим не менш, завдяки програмі «ЄПідтримка» почали читати в 3-4 рази більше, незважаючи навіть на різкий підйом цін на книжкову продукцію. Середня ціна

книги стала 300-400 грн, але можливий і ріст цін. На цьому фоні розквітнув електронний ринок, який виріс на 100 % порівняно з 2021 роком. Проте більшість видавництв все одно продовжують свою роботу на території Харкова та області. Однією з причин цього є те, що робота деяких поліграфічних виробництв можлива саме на тій території [12]. Окрім Харкова велика кількість видавництв розташована в Києві, Львові, Житомирі, Дніпрі. Ситуацію в цих регіонах можна назвати більш сприятливою для роботи, адже інтенсивність та частота російських обстрілів там менша, ніж у прифронтових Харкові та Херсоні. Слід також зазначити, що великі видавництва та поліграфічні підприємства також знаходилися на тимчасово окупованих територіях Донбасу та Криму. Нині вони або зупинили свою роботу, або продовжують працювати, але вже на користь Росії, поширюючи та підтримуючи її пропаганду.

Говорячи про книжковий ринок України, варто також звернути увагу на наявність та кількість на ньому іноземних або іншомовних видань. Офіційно станом на 2020 рік в Україні нараховують 45 науково-популярних видань, на які можна оформити передплату. Серед яких 26 — українського виробництва. З них 12 — українською мовою. А ось статистика з інших держав: Великобританія налічує 25 науково-популярних журналів, Німеччина — 12, з них декілька німецькомовних представництв американських журналів, Китай представляє найбільшу кількість видань порівняно з усім світом, на 2020 рік було відомо про 81 періодичне видання. У США журнали публікують англійською мовою, класифікують за науками та поширюють на всю світову спільноту, особливо на носіїв англійської мови. У США налічується 24 постійних періодичних друкованих журнали. Отже, Україна має доволі невелику кількість порівняно із західними країнами. Також важливо уточнити, що видання англійською мовою поширюють майже по всьому світу, що істотно приносить прибуток видавництвам. У 2019 р. Компанія «Education First» склала рейтинг країн за рівнем володіння англійською мовою, за результатами якого Україна знаходилася на 49 місці.

Це означало різкий рівень розвитку англійської мови в нашій країні, тому англомовні видання не могли задовольнити потребу суспільства в наявній науково-популярній літературі. Великою проблемою для України та всіх пострадянських країн була наявність російськомовної продукції на власних ринках, адже вони забирали ресурси та можливості для розвитку власне українських видань. Важливою також є фінансова підтримка розвитку науки урядами країн. Говорячи про фінансування науки, треба розуміти, що кошти також будуть йти і на популяризацію науки, тобто науково-популярна література також отримує фінансову підтримку. Наприклад у Китаї наука повністю фінансується державою. Незважаючи на постійне зростання рівня фінансування науки, тільки у 2018 р. Китай випередив США у рейтингу за кількістю наукових статей. У 2018 р. Китай виділив 1,96 трлн юанів (близько 291,58 млрд дол. США), що складало 2,1 % ВВП країни. 23 березня 2018 р. В «Science NewsMag» вийшла стаття про те, що тодішній президент Дональд Трамп підписав закон про фінансування наукових досліджень у розмірі 1,3 трлн дол. США. Витрати бюджету Німеччини на науку та інновації становлять біля 118 млрд дол. США за даними 2019 р. Уряд Британії витрачає на розвиток науки та досліджень близько 30 млрд фунтів (30 млрд дол. США) на рік за даними на 2018 р. Станом на 2018 р. Фінансування науки в Україні було збільшено на 30 % і становить 6,1 млрд грн. Фінансування науково-популярної періодики проходить у кожній країні по-різному, проте під час виділення коштів на гранти науковим інститутам або лабораторіям обов'язковою умовою фінансування є звіт щодо популяризації наведених результатів діяльності наукової групи або лабораторії. Отже, популяризація наукових результатів — це обов'язкова вимога надання грантів на дослідження, тобто рівень фінансування наукових доробок напряму залежить від рівня фінансування науково-популярних публікацій [7].

Не можна залишати без уваги наявність російських та російськомовних видань на українському книжковому ринку. Станом на сьогодні ситуація набагато краща, ніж була в минулому десятилітті. На 2013

рік російські видання займали максимум 80 % ринку, тоді як у 2022 році такі видання складали максимум 30 % ринку. У 2023 році вийшов закон, що забороняє імпорту та розповсюдження російськомовної книги. Закон є справедливим через те, що російські видання роками поширювали свою пропаганду, яка часто було проти всього українського. Закон таким чином забороняє розповсюдження продукції ворога та підтримує власне українські публікації. Хоч український книжковий ринок зазнав великих труднощів та все одно вважається набагато меншим, ніж ринки інших країн Європи, він має всі можливості та ресурси щоб збільшитися та укріпитись чи навіть покращити власні позиції на всесвітньому ринку.

Висновки до розділу 1.

Науково-популярна література є надзвичайно важливим жанром. З її допомогою науковці та експерти різних сфер мають змогу надати нефахівцям корисну інформацію в легкій та доступній формі. Науково-популярна література може висвітлювати широкий спектр тем: від природничих наук до технічних. Важливою та незмінною умовою створення тексту в такому жанрі є те, що людина, яка має намір стати автором науково-популярної роботи, повинна бути експертом або мати великий обсяг знання про те питання, яке вона має намір висвітлити. Науково-популярний текст ні в якому разі не може містити недостовірну та неточну інформацію. Хоч цей жанр літератури і відрізняється від наукового тим, що спеціально написаний легко та доступно для великої аудиторії, він не може собі дозволити пропустити певну частину інформації, без якої повне розуміння описаної теми буде неможливим. Науково-популярний текст повинен детально пояснювати всі терміни та значення, всі процеси тощо. Це пояснення не буде таким детальним та глибоким, як воно могло б бути в науковому тексті, проте тема все одно повинна бути зрозумілою та достатньо розкритою.

Найбільш популярною продукцією цього жанру літератури вважаються книги та журнали. Проте фаворитом серед аудиторії читачів можна беззаперечно назвати саме журнали. На відміну від книжок вони мають

більшу кількість ілюстрацій, кольоровий та естетично привабливий дизайн, а що найголовніше, то це частота їх публікацій — вони з'являються набагато частіше, ніж книги. В більшості науково-популярні журнали виходять раз на місяць. Науково-популярні журнали отримали таку популярність не тільки в Україні, а й по всьому світу. Проте саме в Україні вони дуже актуальні станом на сьогодні через факт того, що наша держава наразі має посттоталітарне суспільство. Таке суспільство прагне отримати нові знання, щоб покращити рівень свого життя та добробуту. Науково-популярні журнали також активно використовують в освітніх цілях, вони містять всі необхідні критерії, щоб зацікавити читача будь-якого віку та надати потрібні йому знання.

Книжковий ринок України наразі знаходиться у скрутному становищі. Це і не дивно, адже повномасштабне вторгнення Росії 24 лютого 2022 року не тільки створило економічні труднощі для видавничої справи та держави в цілому, воно прямо загрожує здоров'ю та життю наших громадян. Видавництва руйнуються, як це сталося з підприємством «Фактор-Друк» у травні 2024 року. Проте українські компанії вже мають схожий досвід через умови карантину під час пандемії COVID-19. Не можна залишати без уваги допомогу від наших партнерів. Вони спонсорують, розміщують на своїх потужностях наші видавництва, допомагають у просвітницькій діяльності та волонтерстві тощо.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ РЕДАГУВАННЯ ТЕКСТОВОЇ ТА ІЛЮСТРАТИВНОЇ СКЛАДОВОЇ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ВИДАНЬ

2.1 Особливості редагування тексту науково-популярних видань

Науково-популярний текст значно відрізняється від наукового. Редактор повинен враховувати особливості науково-популярного стилю. Він повинен також бути готовий до того, що текст може бути опублікований як у друкованому виданні, так і в електронному.

Науково-популярний текст повинен повністю розкривати ту тему, задля якої він був створений. Не може бути, щоб редактор прибрав частину інформації задля скорочення тексту або його естетичної привабливості. Давайте наведемо приклад: науково-популярний текст про початок Першої Світової Війни. Редактор не може «забути» про причину цього конфлікту — «Сараєвське вбивство» ерцгерцога Фердинанда, що сталося через студента Гаврило Принципа. Або може бути інша ситуація — редактор вирішить включити інформацію про «Сараєвське вбивство», але не включити в текст інші причини, що призвели до світової війни. Що ми хочемо сказати? Текст не повинен мати «недомовок», під час яких тема не буде повністю розкритою.

Проте не завжди буває так, що автор повністю розкриває текст. Можлива і така ситуація, що текст не має вагової частини інформації не через те, що редактор вирішив його вилучити, а тому що автор сам пропустив цей момент, спеціально або випадково. Такого бути не може, тому редактор повинен завжди перевіряти та знаходити необхідні частки теми для її детального розкриття. Редактор завжди має контактувати з автором тексту та інформувати його про зміни в ньому, це стосується не тільки науково-популярних творів, а й творів усіх жанрів. Автор має погодити з редактором зміни у власному тексті, а якщо виникають суперечки щодо фінального вигляду тексту, редактор повинен знайти компроміси з автором.

Важливою також є коректність поданої в науково-популярному тексті інформації. Ні в якому разі не можна подавати неправдиву або неточну інформацію. Уявіть собі, що ви придбали науково-популярне видання, щоб отримати знання з теми, а ці знання не відповідають дійсності. Неточну інформацію не можна буде застосувати ні на практиці, ні теоретично. Це може навіть призводити до травм та загрози життю в окремих випадках. Даваймо наведемо приклад: студент-хімік вирішив прочитати видання, в якому описується змішування речовин. Він очікує на одну реакцію, але через неточність інформації виходить зовсім інша, яку він не міг очікувати. І хто знає, що може статися в такому випадку. Тому редактори повинні перевіряти достовірність інформації науково-популярних видань, за редагування яких вони відповідають. Часто редактори звертаються за допомогою до експертів з різних галузей, щоб вони підтвердили або спростували певне твердження. В пораді немає нічого поганого, тому редактори не повинні соромитися просити допомоги у знавців тієї чи іншої сфери. Краще попросити пораду, ніж підірвати авторитет автора, видавництва та насамперед власний через неточність інформації в тексті видання.

Зазвичай редакторам достатньо перевірити в тексті назви, терміни, числа, дати, цитати під ілюстраціями, прізвища та імена, величини, згадки про певні відомі події, географічні назви, деякі положення в тексті, посилання та цитати. Редактор може самостійно перевірити точність фактів, якщо вони, на його думку, суперечать тексту, або ж конкретизувати загальні положення і уявити, де могла бути допущена помилка.

Редактори повинні постійно перечитувати текст. Це стосується не тільки науково-популярної літератури. Буває так, що редактор може пропустити якусь помилку через обставини, втому тощо. Тому при повторному перечитуванні тексту він зможе виявити цю помилку та виправити її. Або буває так, що при редагуванні текст видозмінюється і в подальшому повторює/суперечить сам собі, або в ньому виявляються проблеми іншого характеру. Досвідчені експерти в сфері видавничої справи та редагування

радять також не перевантажувати текст цифрами, а використовувати їх лише у тих випадках, коли читачу буде складно зрозуміти інформацію без них.

Значну увагу редактори повинні також приділяти цитатам, що фігурують у науково-популярному тексті. Він повинен перевірити, чи правильно вона оформлена, якщо ні — виправити це. Але крім цього редактор повинен переглянути її текст та контекст, в якому вона вживається. Цитата може зовсім не підходити до тієї ситуації, в якій автор мав намір її використати. Окрім позбавлення естетичної привабливості вона може створити ще проблему неточності. Цитата може заплутати читача, через що виникне неточність сприйняття інформації. Редактор також має розрізняти буквальну та смислову точності цитат. Буквальна точність — це коли цитата звучить так само, як в першоджерелі, яке використав автор, тобто слово в слово. Смислова ж точність — це коли сенс цитати не змінюється через суть. Тобто цитата має не лише підтверджувати певну точку зору, але й спростовувати її, якщо в цитаті закладено таку думку. Порушення смислової точності цитати вважається в видавничій справі етичним порушенням.

Редактор має не просто змінювати текст та виправляти допущені при його написанні помилки. Редактор повинен зрозуміти, що автор хотів донести своєю працею, яку думку він мав на увазі, чи існує якийсь додатковий сенс серед рядків тексту. Для цього редактор повинен поставити себе на місце автора, зрозуміти його точку зору. Цей прийом допоможе редактору зануритися в тему, краще зрозуміти її особливості та цілі автора, який вищезгадану тему має намір розкрити. Проте редактор не повинен «односторонньо» дивитися на текст. Крім точки зору автора, редактор також має враховувати точку зору майбутньої аудиторії. Редактор повинен так відредагувати текст, щоб читачу було максимально комфортно з ним ознайомлюватися. Окрім цього, текст повинен бути чітким та зрозумілим. Особливо важливою є ця особливість роботи редактора саме над творами науково-популярної літератури.

Твори науково-популярної літератури можуть бути опубліковані у двох варіантах — друкованому та електронному. Потрібно також розуміти і те, що ці два варіанти будуть відрізнятися один від одного, навіть маючи при цьому спільний авторський оригінал тексту. Зазвичай електронний варіант науково-популярного тексту подається у більш стислому форматі, ніж друкований. Електронний варіант не може бути гіршим від друкованого за вмістом інформації. Редактори в такому випадку застосовують такий прийом, як «стислість».

Редактор прибирає зайві слова в тексті за умови, що вони не мають важливого сенсу для розуміння тексту. Редактор може використовувати для цього спеціальні терміни, за умов, що він пояснить їх, якщо вони будуть незрозумілими для пересічного читача, та вони підходять під тему тексту. Для цього редактор повинен володіти лексикою не тільки професійною, а й тією, що буде зрозумілою для читачів, незнайомих з питаннями, що охоплює праця. Використання «стислості» потребує від редактора істотного знання мови та використання її особливостей, але при цьому дозволяє йому підготувати науково-популярний текст для публікації в мережі Інтернет [17].

2.2 Особливості використання ілюстрацій у науково-популярному творі

Науково-популярна література відрізняється від наукової способом, яким подається інформація. Проте великою особливістю є те, як зазвичай оформлюють ці види літератури. Наукова література не потребує яскравого оформлення, такі видання часто містять мінімалістичні обкладинки та суто необхідні ілюстрації всередині. Проте науково-популярна література відрізняється від такого виду оформлення. Яскравий ілюстративний матеріал, обкладинки, що запам'ятовуються з першого погляду — ще одні важливі риси науково-популярної літератури, які допомагають не тільки привернути увагу

майбутніх читачів, а й змушують ознайомитися з матеріалом до кінця тих, хто вже почав.

Ілюстративний матеріал науково-популярної літератури відіграє не тільки естетичну функцію, він також допомагає візуалізувати певний об'єкт, створити в читача певне враження, «розрядити» текст, доповнюючи його. Простіше кажучи, він виконує пізнавальну та розважальну функції. Ілюстрації в такому виді літератури необхідні, вони допомагають читачу, незнайомому з темою тексту, зрозуміти та візуалізувати певний об'єкт, результатом чого стане краще розуміння цієї самої теми. Аудиторія позитивно сприйматиме ілюстраційний матеріал, що призведе до позитивного ставлення до видання, яке виконує свою головну роль — простими словами пояснює складні питання, щоб пересічний читач зміг їх зрозуміти та орієнтуватися в темі.

Проте не варто перенасичувати видання ілюстраціями. Текст, що містить забагато графіків, таблиць, схем та списків може здатися читачеві надто складним, чимось нагадуючи йому наукову літературу. Редактор при роботі з ілюстрованим матеріалом повинен знайти ідеальний баланс в їх використанні. Це корисний інструмент, проте не варто ним зловживати. Особливо це стосується друкованих та електронних періодичних видань, простіше кажучи, журналів [30].

Науково-популярні видання можуть суттєво відрізнятися один від одного через вік читацької аудиторії. Видання, що розповідають про одну і ту саму тему, але розраховані на різний вік, міститимуть різний ілюстраційний матеріал, проте інформація, в цілому, лишиться тою самою, навіть якщо стиль написання буде змінено. Для дитячого науково-популярного твору використовують мінімум графіків, схем, таблиць тощо. Пов'язано це з тим, що дітям складно їх сприймати. Якщо їх і використовують, то застосовують знайомі дітям образи, наприклад популярні персонажі з мультфільмів чи ігор. З дорослішанням аудиторії «дорослішають» і ілюстрації, точніше підвищується їх складність для сприйняття.

Також відрізняються обкладинка та кольорова гамма науково-популярних видань, що розраховані на різні вікові категорії. Загальновідомим є те, що діти люблять все яскраве. Саме тому в дитячих науково-популярних журналах використовують різнокольорові та барвисті ілюстрації. Раніше потужності виробництв не дозволяли друкувати кольорові видання, а лише чорно-білі, тому дітям не доводилося вибирати. Нині дорослим немає великої різниці, кольоровим буде видання чи чорно-білим. Проте якщо брати до увагу популярність цих двох варіантів науково-популярного видання, то першість отримає саме кольорове, причому це буде серед усіх вікових категорій, а не тільки дитячих.

Важливою особливістю при оформленні науково-популярного видання також вважається використання шрифтів у тексті. Їх може бути декілька, щоб читач міг побачити, де основний текст, де додатковий тощо. Вони також повинні бути достатньо великими, щоб читачу було зручно читати текст. У дитячих виданнях рекомендують використовувати навіть ще більший кегль, адже діти повинні гарно побачити текст. «Дорослі» видання ж можуть мати трошки менший, проте він має таким, щоб з ним було комфортно ознайомлюватися. Якщо порівнювати шрифти, що використовуються у науково-популярній та науковій літературі, то більшим кегль буде саме у першої. Проте важливо пам'ятати, що все це залежить від певного видання, можливі випадки, коли ситуація може бути і навпаки. Маленький шрифт рідко застосовують через те, що читачу доводиться напружувати очі, що викликає втому і в результаті може викликати у нього негативні емоції до видання [9].

Наскільки взагалі важливий ілюстраційний матеріал у науково-популярних виданнях? Чи можна без нього обійтися? Ні, адже він відіграє пізнавальну та естетичну функції, що привертають увагу читача та відіграють важливу роль у тому, щоб матеріал було добре засвоєно. І це стосується не тільки науково-популярної літератури. Давайте розглянемо це питання трохи детальніше. Елементи оформлення видання зазвичай ділять на вербальні, візуально-образні та символічні. Вербальні елементи передають інформацію

словами та виразами. Це літери та слова, з яких побудовано текст. Візуально-образні елементи — це ті, що за допомогою зорового образу передають певну інформацію (графіки, картинки, схеми тощо). Вони, в свою чергу, слугують «зовнішністю» видання.

Якщо ми говоримо про «зовнішність» видання, давайте тоді поговоримо і про його «обличчя» — обкладинку видання. Не можна нехтувати нею при розробці видання, адже саме вона може стати для читача стимулом, щоб придбати та ознайомитися з ним. Якщо ми говоримо про науково-популярний журнал, то обкладинка також має містити дату та номер випуску, анонси тем, що було розміщено на сторінках, певні тези, що зацікавлять читача. Якщо мова йде про книгу, то обкладинка має містити назву та автора, додатково може бути розміщена ілюстрація, адже вона також відіграє значну роль у приверненні уваги читацької аудиторії. Ілюстрація в такому випадку повинна бути пов'язана з темою видання, певним чином розкриваючи її. Ось характеристики, які обов'язково враховують при створенні обкладинки видання: текст, його параметри, співвідношення тексту й ілюстрації. У процесі створення дизайну видання важливі такі складові, як формат видання, кольорова гамма. Ці характеристики також можуть вплинути і на обкладинку.

Композиційна точка — це центр композиції обкладинки. Титульний аркуш науково-популярного видання має містити вихідні відомості, зміст і назву видання.

Науково-популярні видання зазвичай містять дуже багато ілюстраційного матеріалу, особливо це стосується періодичних видань. Відсоток ілюстрацій та графіки може сягати 70 %, а в окремих випадках навіть більше [10].

2.3 Особливості створення концепції науково-популярного видання

При створенні не тільки науково-популярного видання, а взагалі будь якого виду літератури завжди постає питання — про що саме писати? На

початку дуже складно зрозуміти, про що саме буде видання, як його охарактеризувати, чи буде воно цікавим для майбутньої аудиторії? У випадку науково-популярних видань, у авторів звучатиме ще й таке питання: яку тему я маю розкрити, щоб людям було б корисно дізнатися та цікаво читати? Цим питанням задавалися вчені протягом всієї історії людства. В. Лазаревич мовив таке: «Популяризації науки майже стільки ж років, скільки самій науці».

Що взагалі таке «концепція»? «Новий тлумачний словник української мови» зазначає: «1. Система доказів певного положення, система поглядів на те чи інше явище; світогляд, світорозуміння, погляди, переконання. 2. Ідейний задум твору» [15].

Отже, створення концепції видання — це перший етап роботи над ним. У концепції сконцентровані всі аспекти існування періодичного видання: зміст, обсяг, читацьке призначення, значення, умови користування, поліграфічна база, редакційна організація. Концепція є важливою як при створенні нового продукту, так і при створенні вже готового матеріалу, який готується до опублікування. Найбільш важливим завданням концепції видання є формулювання базових ідей, про які буде йти мова. Концепція включає в себе такі аспекти роботи: обґрунтування необхідності запланованого проекту, можливості його реалізації, розроблення ескізу проекту, розрахування бюджету, необхідного для створення цього проекту, кадрів, що будуть працювати з цим проектом.

Розроблення концепції науково-популярного видання включає:

- орієнтацію на конкретного читача;
- визначення тематики майбутнього видання, соціальної значущості видання, актуальність проблем, що будуть розкриті в матеріалі видання;
- наявність даних для проекту, які можна буде використати для розкриття теми й можливості знайти ексклюзивну інформацію, що може зацікавити потенційного читача в ознайомленні саме з цим виданням;
- визначення змістового та візуального аспектів майбутнього видання;
- пошук найбільш придатної форми подання даних;

- умови читання та розповсюдження;
- залучення фахівців, які можуть допомогти реалізувати поданий проект.

Концепції видань мінялися з плином часу та розвитку людства. Різні соціальні фактори впливають на необхідність у створенні науково-популярних видань, які розкривають все нові та нові теми. Тобто з плином розвитку людства з'являється необхідність у створенні актуального видання щодо теми, яка досі не розкрита достатньо, щоб її можна було цілком зрозуміти. Приклад: з розвитком технологій людство дійшло до створення штучного інтелекту, проте ця технологія досі здається новою та незрозумілою для великої кількості людей. Саме тому нині буде актуальним створення видання, що надасть суспільству інформацію про штучний інтелект, способи роботи з ним, його переваги та недоліки. Концепція виникає з актуальності теми та необхідності її розкриття.

Також необхідно знати, що при створенні концепції видання потрібно також продумати і її графічну частину. Існує навіть таке поняття, як «графічна концепція». Графічна концепція — основний візуальний засіб, що допомагає впізнати видання серед багатьох інших, вирізняє стиль виконання проекту та його графічні особливості. Графічна концепція залежить від призначення майбутнього видання. При роботі з науково-популярною літературою використовується багато ілюстративного матеріалу в розважальних та пізнавальних цілях (фотографії, малюнки, схеми), при роботі з науковою літературою — суто в пізнавальних цілях (таблиці, графіки). Художня література орієнтується на текстову частину, тому і ілюстративний матеріал там може бути використаний по мінімуму, проте це не означає, що при роботі з таким видом літератури не застосовують графічну концепцію.

Крім вище описаного, існують ще кілька концепцій. Фінансова концепція розглядає можливі прибутки, які можна буде отримати з продажів та розповсюдження видання, а також витрати, які доведеться заплатити, щоб видання побачило світ. Тут йде мова про оплату праці для робітників,

розповсюдження, друк видання, тощо. Поліграфічна концепція стосується саме друкованих видань, вона розглядає майбутню поліграфію, якість друку видання, які кольори та графічні особливості можливо застосувати. Організаційна концепція розглядає команда працівників над виданням — верстальників, редакторів, менеджерів, дизайнерів, рекламістів та взагалі всіх, хто буде причасний до виходу видання в світ [23].

При розробці концепції майбутнього видання варто також одразу визначитися з віковою категорією журналу. Залежно від неї буде простіше зрозуміти, в якому напрямку шукати інформацію та в якому стилі взагалі варто писати текст. Написати видання, що буде підходити всім, практично неможливо та потребує колосальних зусиль великої команди професіоналів. Різні читачі мають певні особливості: вік, віросповідання, ідеї та цінності. Концепцію, що вже була створена, неможливо змінити у процесі роботи над виданням, це може призвести до дестабілізації та невдачі при роботі над виданням. В різних аудиторій будуть різні популярні видання, особливо це стосується науково-популярних журналів. Вони частіше за все впізнавані через свій графічний стиль: логотип, обкладинки, рідше — окремі статті та автори. Все це можна продумати при розробці концепції видання, а потім дотримуватися поставлених планів під час випуску науково-популярних видань [19].

Висновки до розділу 2.

Як і будь-який інший вид літератури, науково-популярні видання мають особливості в оформленні та редагуванні. Науково-популярна література суттєво відрізняється в цих аспектах від наукової, навіть враховуючи той факт, що вона теж надає читачам необхідну наукову інформацію. Науково-популярні видання зазвичай коротші та не містять такої детальної інформації, як наукові. Проте це не означає, що редактор при роботі з такими виданнями може прибрати з оригіналу авторського тексту частину матеріалу, щоб текст був більш стислим, естетично привабливішим для читача або не таким складним для сприйняття. Основна мета таких видань — донести

до читача певну тему, по максимуму розкривши її в умовах науково-популярного жанру.

При редагуванні текстів науково-популярного жанру необхідно не тільки надавати необхідну, а ще й достовірну інформацію. Жодне видання не може містити неточну інформацію щодо певної теми, якщо його створювали саме з метою надання цієї самої інформації, і це стосується не тільки науково-популярного виду літератури, а й взагалі будь-якого, що пропагує наукові знання. Саме тому перед редактором постає важливе завдання — перевірка авторського тексту щодо коректності інформації.

Особливу увагу приділяють цитатам в науково-популярному тексті. Вони повинні бути не тільки естетично привабливими, а й коректно оформленими. Існують буквальна та смислова точності цитат. Буквальна точність — це коли цитата звучить так само, як в першоджерелі. Смислова — коли сенс цитати не змінюється через суть.

Важливими при створенні видання також вважаються особливості роботи з ілюстрованим матеріалом в науково-популярному виданні. Такі видання зазвичай містять дуже багато ілюстративного аспекту — відсоток ілюстрацій та графіки може сягати більше 70 %. У виданні ілюстраційний матеріал відіграє пізнавальну та розважальну функції, візуалізуючи об'єкт та розважаючи читача.

РОЗДІЛ 3 ОБГРУНТУВАННЯ ПРОЄКТУ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОГО ВИДАННЯ — ЖУРНАЛУ ПРО ІСТОРІЮ МАНґА

3.1 Загальна характеристика концепції проєкту

Під час проведення дослідження розроблено та створено проєкт «Манґа: її історія та особливості». В ньому розповідається про таке культурне явище,

як манга, її особливості, суспільний вплив та характеристики. Манга є частиною культурного надбання Японії, що з кожним роком набуває більшої популярності в Україні та укріплює свою популярність в інших країнах світу. Манга тісно переплетена з аніме, найбільш відомим у світі японським культурним явищем. Більшість аніме 60-х років минулого століття створені були саме під впливом манги. В цілому створення манги дуже схоже за стилем та технікою на прийоми, що використовують у процесі створення аніме. Особливу популярність манга завоювала серед молоді.

Манга може здатися дивною та незрозумілою для необізнаного читача, адже вона має значні відмінності від звичних українському суспільству західних коміксів. Найбільш помітною особливістю, беззаперечно, можна назвати спосіб її читання: мангу читають справа наліво, причиною є японська писемність, в якій стовпці ієрогліфів пишуться саме в такий спосіб [29]. У додатку В наведено схему, в якій вказана правильна послідовність читання манги. Також характерною особливістю манги вважають стиль її малювання, при якому очі персонажів здаються дуже великими. Завдяки цьому прийому автори манг гарно передають емоції, цю техніку започаткував відомий японський творець Тедзука Осаму.

Манга включає в себе багато різних жанрів, від романтики та комедії до трагедії та фантастики. Серед незнайомих з цим культурним феноменом людей існує думка, що аніме та манга сподобаються лише дітям та молоді, проте це не так. Аніме та манга доволі часто мають вікові обмеження, тому деякі з них не рекомендовані для ознайомлення особам молодше 18 років. У Японії цьому ніхто не дивується, адже практично все доросле населення країни так чи інакше цікавиться цими продуктами. Це може бути пов'язане з тим, що 50 років тому манга була популярною лише у дітей, дорослих цікавили газети та журнали. Але діти вирости, а от симпатія до мальованих видань та мультиплікацій залишилась. Кожного року виходить приблизно мільярд видань манги по всьому світу, що доводить інтерес до цього культурного явища не тільки японців, а й людей з усіх куточків планети [16].

Манга також містить основні напрями, в межах яких автори зазвичай публікують свої твори. Місцями вони пов'язані одним з одним, багато з них мають схожі жанри, але все вони все таки відрізняються між собою. Ось деякі напрями.

Манга Сьонен: цей напрям орієнтований на молоду чоловічу аудиторію, манги цього напрямку мають найбільш цікаві сюжети, багато культових творів створені саме в цьому напрямі. Неофіційно вважається найбільш популярним напрямом.

Манга Шодзьо: цей напрям спрямовано на молоду жіночу аудиторію і часто фокусується на темах романтики та самопізнання.

Манга Сейнен: напрям орієнтовано на дорослу чоловічу аудиторію, часто зустрічаються складні сюжети та прописані персонажі й світи. Цей напрям частіше за інші містить вікові обмеження 18+.

Манга Кодомо: цей напрям орієнтовано на молодшу дитячу аудиторію, зазвичай містить цікаві та пізнавальні історії, особливістю вважається доволі простий стиль малювання, проте ілюстрації все одно гарно та естетично привабливо оформлено.

Манга Ісекай: у цьому напрямі персонажі певним способом опиняються в альтернативних світах та вимушені жити в їхніх умовах. Такий напрям, як Ісекай, починав набирати популярність в 2010-х роках, після успіху серій «Sword Art Online», хоча коріння сягають аж у XIX століття.

Манга Джосей: цей напрям орієнтований на дорослу жіночу аудиторію, розповідається про особисте зростання, побудування кар'єри та взаємини між людьми (на відміну від Шодзьо тут все зображується більш реалістично та моментами жорстоко).

Седзе-ай та Сенен-ай: ці два напрями більш відомі у колах поціновувачів манги, як «Яой» і «Юрі». Вони сфокусовані на стосунках в ЛГБТQ+ спільноті. Яой спрямований на стосунки між чоловіками, юрі на стосунках між жінками [5].

Враховуючи всі вище описані факти, ми маємо змогу зрозуміти, що створення науково-популярного журналу про мангу буде актуальним. Українське суспільство вже має певні поверхневі знання щодо цієї теми, тому ознайомлення з більш ґрунтовними знаннями щодо поданої теми було б цікавим для читачів різних вікових категорій — як для дітей, що прагнуть дізнатися більше про новий та цікавий для них вид мистецтва, так і для дорослих, що з різних причин вирішили відкрити для себе світ манги. З цього випливає висновок: мета проєкту — поглибити знання читача в цій сфері. Цікавим фактом є також те, що ця тема хоч і спромоглася викликати великий інтерес читачів та досягти популярності, але досі не розкрита. Проєкт надасть читацькій аудиторії матеріал, що стосується самого феномену манги, її визначних діячів та подій, жанрів, тощо.

Проєкт також має багато ілюстраційного матеріалу з прикладами з творів манги або з іншими необхідними для розуміння інформації об'єктами. Ілюстраційний матеріал кольоровий, проте містить чорно-білі ілюстрації з манги. Це пов'язано зі стилем малювання манги, при її створенні застосовують чорно-білий стиль малювання.

Окрім «фреймів» (саме так називаються малюнки в манзі, в *додатку В* наведено правильну послідовність їх читання), використовувалися портрети видатних діячів, пов'язаних з цим мистецтвом, фотографії та зображення, пов'язані з японською культурою. Проєкт в цілому виконаний з використанням японської графіки, це зроблено для створення відповідної атмосфери.

Журнал не створювався для певної вікової категорії. Він буде цікавим як молодшій віковій аудиторії, так і старшій, усім верствам населення незалежно від раси та соціального статусу. Хоч проєкт містить багато кольорових ілюстрацій, що вважається привабливим саме для дітей, це зроблено з метою дотримання високих стандартів. А журнал «Манга: її історія та особливості» створювався саме як науково-популярне видання, всі критерії та особливості дотримано, тому його можна вважати частиною цього жанру літератури.

Всі інформація, використана на сторінках журналу, знаходиться у вільному доступі. Якщо читач буде зацікавлений у більш детальному вивченні певної теми, він може самостійно здійснити пошук необхідного для нього матеріалу. При роботі застосовувалися: програма Adobe InDesign, текстові процесори Microsoft Word та Google Документи. Також було застосовано штучний інтелект для створення обкладинки видання.

3.2 Структура та композиційні особливості проєкту

Структура видання відіграє надзвичайно важливу роль, особливо це помітно на початкових етапах роботи, коли видання ще знаходиться в стадії розробки. Крім структури видання важливими також є його змістове наповнення та композиційні особливості. При розробці проєкту автор весь час дотримувався структури, що допомагало зберегти початковий задум та реалізувати цікавий то достовірний виклад матеріалу видання. Дотримання структури дозволило створити певний баланс між цим самим викладом матеріалу, візуальною частиною проєкту та його інформативністю. Інформативність у проєкті відіграла значну роль, адже проєктом є науково-популярний журнал.

Значну увагу приділено обкладинці журналу. Вона є «обличчям» видання, тому повинна зацікавити читача та дати йому зрозуміти, з чим він може зіткнутися при обранні самого цього журналу. Кольорова обкладинка містить назву журналу, виконана вона в японському стилі, характерному для стилю малювання манги. Обкладинка зроблена відповідно до стандартів, яких дотримуються при укладанні сучасних науково-популярних видань. Для створення обкладинки використаний штучний інтелект. Саму обкладинку можна побачити в *додатку Б*.

Далі проведено роботу над змістом видання. У нашому виданні від є помічником в навігації по журналу, якщо читач матиме бажання знайти

окрему тему та ознайомитися з нею. Зміст чітко та естетично привабливо оформлено, а всі сторінки коректно вказано, за необхідності читач легко та швидко знайде потрібну йому тему.

Після змісту в виданні йде вступ. Він є «ключем», початком видання. Він підводить читацьку аудиторію до викладу основного матеріалу. В ньому описано, з якою метою створено видання та з чим можуть зіткнутися читачі, обравши для ознайомлення саме цей журнал.

Далі йде найбільша за розміром частину журналу — основний виклад матеріалу. Якщо наводити приклад, то вона є «скелетом» видання. Саме для опублікування поданої в основній частині інформації проведено ретельну роботу з дослідження теми, пошуку в вільному доступі необхідної інформації, створення графічної частини видання тощо. Мова в основному викладі журналу йде про мангу, її соціальні, культурні та історичні особливості, про її жанри, видатних діячів, її спадок та зв'язок з культурою та світом тощо. Вся інформація, наведена у виданні, є достовірною та перевіреною щодо точності автором проєкту. Оскільки проєктом є науково-популярний журнал, потрібно чітко дотримуватися точності інформації. У журналі наведено всю необхідну для розуміння теми інформацію, за більш ґрунтовними знаннями читач може самостійно звернутися до наукових праць.

У кінці видання подані висновки. Вони є завершальною частиною журналу. Ознайомившись з висновками, читач матиме змогу зрозуміти позицію автора та пригадати все, з чим він зіткнувся під час ознайомлення з цим науково-популярним журналом, систематизувавши отримані знання. В якомусь сенсі висновки можуть мотивувати читача на подальше дослідження теми особливостей манги та схожих до неї сфер.

Отже, при розробці та створенні проєкту дотримано всі сучасні стандарти. Проєкт має логічну та звичну для читачів структуру, кожна частина якою має власні особливості та завдання.

3.3. Особливості художньо-технічного оформлення проєкту

При створенні науково-популярного видання не слід забувати, наскільки важливою є його візуальна частина. Візуальна складова відіграє велику роль у приверненні уваги читача, і це стосується не тільки науково-популярної літератури, а й літератури в цілому. Кожного дня люди стикаються з рекламою, сюжетами, малюнками, тощо. Завдяки художньо-технічному оформленню проєкту можна задати необхідну атмосферу або викликати позитивні чи негативні емоції у читача, залежно від того, що автор хоче донести своєю публікацією. Візуальне оформлення стало надзвичайно важливою складовою публікацій, відсутність якого може негативно вплинути на продаж, поширення та впізнаваність видань.

Саме тому під час створення журналу «Манга: її історія та особливості» ілюстративний матеріал є на кожній сторінці. Це не тільки створює в читача певну атмосферу японської культури, а й навчає та інформує читача про окремі теми, створюючи у нього певний образ. Це допомагає візуалізувати прочитане та краще зорієнтуватися в темі, про яку йде мова. Наприклад, на розвороті журналу, що присвячений «косплею», детально описано це явище, а для візуалізації було використано фотографію, щоб читачі краще зрозуміли, про що йде мова. Таким чином, було не тільки детальніше проінформовано читача, а й зроблено видання більш естетично привабливим. В самому проєкті як ілюстраційний приклад було використано історичні малюнки, фотографії, портрети діячів, та ілюстрації, що певним чином пов'язані з японською культурою, а особливо мангою.

Певним чином, використані засоби збігаються з прийомами та принципами когнітивної теорії мультимедійного навчання, завдяки якій ефективність та розуміння матеріалу значно підвищується. Когнітивна теорія мультимедійного навчання розглядає розумові процеси учнів з точки зору мультимедійних навчальних ресурсів, тобто такі матеріали, як слова (усний

або письмовий текст) і графічна інформація чи фігури (графіки, фотографії, анімація, карти тощо) [27].

При роботі над створенням проєкту важливою частиною праці став пошук якісних зображень. Це було необхідно, адже часте використання неякісних зображень викликало б негативні емоції у читацької аудиторії. Це також додало б труднощів у процесі верстки та друку видання. Пов'язано це з тим, що при масштабуванні неякісні зображення ще більше втрачають свою чіткість, тому їх складно роздивитися та зрозуміти.

Значну увагу також приділено обкладинці журналу, адже вона теж є частиною художнього оформлення журналу. На обкладинці зображено персонажа, що стоїть на хвилястих скелях, на задньому фоні можна побачити червоне сонце, адже це один із найбільш впізнаваних символів Японії. Також обкладинка містить назву журналу: «Манга: її історія та особливості». Обкладинка журналу схожа на обкладинки оригінальних манг, намальовано її саме в японському графічному стилі. Переважають чорно-білі тони, за винятком червоного сонця.

Створено обкладинку за допомогою штучного інтелекту. Цікавим прикладом можна назвати дитячу книгу «Аліса та Іскорка» (Alice and Sparkle), що була написана та проілюстрована за допомогою OpenAI GPT-3 та DALL-E, де ілюстрації були повністю створені штучним інтелектом. ШІ в майбутньому може дуже спростити процес створення книжок, це стосується не тільки створення зображень, а й створення текстів. При правильному використанні та дотриманні авторських прав використання ШІ при розробці видань може увійти в звичну практику для працівників сфери видавничої справи [20]. У проєкті ШІ використано лише для створення обкладинки видання.

Текст проєкту містить легкі і зрозумілі для читання шрифти. Це зроблено для того, щоб читач не напружував очі та не відчував дискомфорту. Іноді саме це стає причиною того, що аудиторія негативно ставиться до опублікованого матеріалу з таким типом оформлення. У журналі використано

шрифт Consolas 48 кеглю для заголовків, щоб читач міг одразу побачити назву теми. Для основного тексту використано шрифт Georgia 18 кеглю. Його гарно видно, він достатньо великий, щоб комфортно читати, і не надто маленький, щоб напружувати зір. Він виглядає гарно як в друкованих виданнях, так і в електронних. Також враховано міжрядковий інтервал, відступи та поля, що зробило текст максимально зручним для читання і естетично привабливим.

При роботі над виданням використано декілька програм та додатків. Робота над текстом проводилася у текстових процесорах Google Документи і Microsoft Word. Вони мають зручний інтерфейс, багато корисних функцій та дозволяють красиво та правильно оформити текстову частину видання. Основний текстовим процесором став додаток Google Документи. Цей сервіс дозволяє створювати, редагувати та поширювати документи. Він входить до екосистеми Google, тому дозволяє користуватися іншими сервісами компанії, задля більш успішного створення документу. Він також зручний тим, що дозволяє редагувати текст з мобільних пристроїв [31]. Для художньо-технічного оформлення використано додаток Adobe InDesign. Це програма створена саме для полегшення процесу верстки та макетування. Її створено для дизайнерів, фахівців із підготовки до друку й виробництва [32].

3.4 Організація промоційної діяльності та способи розповсюдження видавничого продукту

Надзвичайно важливим є просування готового продукту серед читацької аудиторії. Просте створення такого продукту не гарантує того, що публікація стане популярною та принесе авторові те, заради чого він створював видання (прибуток, впізнаваність тощо). Це пов'язане з тим, що про видання не дізнаються, якщо жодним чином його не рекламувати. Саме тому для таких проєктів окремо розробляють стратегії з просування, поширення та популяризації.

Нині найбільш зручним та легким способом стали соціальні мережі. Журнал «Манга: її історія та особливості» має значний потенціал, адже основною аудиторією соціальних мереж вважається молодь, яка також є найбільшою віковою групою серед шанувальників не тільки манги, а культури країн Азії загалом. Промоційну кампанію такого видання можна влаштувати в таких соціальних мережах, як Instagram, платформа X (Twitter), TikTok. Ці соціальні мережі вважаються найбільш популярними, а також там існують спеціальні алгоритми, за допомогою яких реклама видання буде відображатися у користувачів, найбільш зацікавлених в цій або схожих сферах, тобто потенційних читачів. Крім купівлі реклами в соціальних мережах було б доцільним створити офіційну сторінку проєкту. Це може підвищити впізнаваність не тільки видання, а й автора та команди.

У випадку позитивних результатів з поширення видання можливий також варіант створення бренду, але це вже не стосується нашого журналу. Ми розглядаємо лише можливий розвиток подій та кампанію з розповсюдження видання, ми не маємо ніяких комерційних планів щодо журналу, адже створення проєкту є лише частиною дослідження.

Автори таких видань часто домовляються про колаборації або рекламу з відомими блогерами, букблогерами або відомими людьми з метою розголосу про існування такого видання. Аудиторія блогерів, пов'язаних з культурою Японії та мангою, автоматично стає потенційною аудиторією такого видання, а знаменитості можуть зацікавити навіть тих людей, які ніяким чином не були пов'язані з мангою, але слідували саме за цією відомою особою.

Крім соціальних мереж видання можна просто опублікувати в електронному форматі. Навіть якщо існує друкований варіант видання, це ніяким чином не завадить популяризації видання, а навпаки, підвищить її. Велика кількість людей користуються електронними пристроями, тому багато хто переходить від друкованих видань до електронних. Цьому може бути багато причин: погляди з точки зору екології, комфорту, соціального статусу тощо.

Автор дослідження обрав платформу «Google Play Books» як можливий варіант для опублікування видання. Платформа належить до екосистеми Google, що позитивно вплине на її відображення в пошукових запитах, вона може працювати на мобільних пристроях, що дозволить читачам в будь-якій точці світу знайомитися з виданням, дозволяє безкоштовно або за певну плату публікувати книги та підтримує багатомовність, якщо видання коли-небудь буде перекладено на інші мови.

Також видання може бути розрекламованим на спеціальних заходах, що пов'язані з японською культурою. Нині в Україні часто проводять так звані фести, де збираються поціновувачі японської культури та манги. Якщо домовитися з організаторами таких фестів, то можна поставити стенд, де буде поширюватися саме видання або інформація про нього. Ще можна домовитися з бібліотеками: надати їм друковані та електронні копії видання, що також значно підвищить впізнаваність видання.

Висновки до розділу 3.

Під час проведення дослідження розроблено та зверстано науково-популярний журнал під назвою «Манга: її історія та особливості». В ньому розповідається історія такого культурного явища, як манга, її особливості, суспільний вплив та характеристики. Висвітлення цієї теми є актуальним, адже манга та японська культура стають популярнішими, а українська спільнота має обмежений вибір видань, що так чи інакше були б пов'язаними з такою темою. Це видання буде цікавим для читачів різних вікових категорій. Метою проєкту стало висвітлення такого суспільно-культурного явища, як манга та його вплив на суспільство.

При роботі над створенням журналу розроблена структура і складові видання. Детально розглянуте художньо-технічне оформлення видання. Візуальне оформлення стало надзвичайно важливою складовою публікацій, відсутність яких може негативно вплинути на продаж, поширення та впізнаваність видань. Проаналізовано ілюстраційний матеріал, що не тільки виконує естетичну функцію в виданні, а ще й пізнавальну, адже він здатний

створити необхідну атмосферу та допомогти читачу візуалізувати необхідний об'єкт чи явище. Це позитивно впливає на сприйняття читачем тексту та його думку щодо видання в цілому. Важливою частиною дослідження став пошук якісних зображень, адже використання неякісного ілюстраційного матеріалу спричинило б труднощі при подальшій роботі та публікації видання, а також могло б викликати у читача дискомфорт та негативні емоції.

Проаналізовано промоційну кампанію, зокрема через соціальні мережі, які дозволять швидко та зручно отримати популярність та просувати продукт серед зацікавленої аудиторії. Окрім цього видання може бути опублікованим не тільки у друкованому варіанті, а й у електронному. Можливою платформою для публікації видання обрано «Google Play Books», це пов'язано зі зручністю та популярністю платформи. Проєкт також можна просувати за допомогою відомих блогерів та знаменитостей. Також проєкт можна поширювати на спеціальних фестах та івентах, де збираються люди зі схожими інтересами.

ВИСНОВКИ

У роботі досліджені особливості роботи редактора над створенням концепції науково-популярного видання. У процесі роботи розроблено та реалізовано практичну частину — науково-популярний журнал «Манга: її історія та особливості». Теоретична частина роботи містить три розділи, що містять висновки до кожного з них.

Науково-популярна література є частиною процесу популяризації науки, що пропагує наукові досягнення для звичайних людей, не пов'язаних з певною сферою науки. Науково-популярна література може освітлювати широкий спектр тем: від природничих наук до технічних. Науково-популярна література відрізняється від наукової саме тим, що написана «легше» для сприйняття пересічною людиною. При цьому науково-популярне видання повинне містити лише точну та перевірену інформацію. Науково-популярний текст повинен детально пояснювати всі терміни та значення, що фігурують на сторінках видання. Найбільш популярною продукцією науково-популярної літератури вважаються книги та журнали, що можуть бути опубліковані і в друкованому варіанті, і в електронному. Читачі надають перевагу саме науково-популярним журналам, це пов'язане з тим, що вони містять велику кількість ілюстраційного матеріалу та публікуються частіше, ніж книжки. Науково-популярні видання в Україні наразі є актуальними через факт того, що наша держава наразі має посттоталітарне суспільство. Таке суспільство прагне отримати нові знання, щоб покращити рівень свого життя та добробуту. Книжковий ринок України знаходиться у важкому стані, основною причиною є через повномасштабне вторгнення Росії, що розпочалося у 2022 році. Підприємства руйнуються, а працівники сфери видавничої справи та читачі покидають країну. І навіть в таких умовах, за допомогою партнерів та спонсорів, видавці все одно публікують видання. Велику увагу приділяють електронним виданням, адже з ними людина може ознайомлюватися в будь-

якій точці світу. Українські компанії вже мають схожий досвід через умови карантину під час пандемії COVID-19 кілька років тому.

Дослідження висвітлює певні особливості роботи редактора над науково-популярними виданнями. При роботі з текстом редактор повинен перевіряти, наскільки точною є інформація, чи достатньо глибоко видання розкриває певну тему та чи не пропущено необхідну для розуміння теми інформацію. Редактор повинен комунікувати з автором оригінального тексту, щоб знаходити компроміси в разі необхідності. Також редакторам радять співпрацювати з експертами, що пов'язані зі сферою науково-популярного видання, для перевірки достовірності інформації. В науково-популярних відсоток ілюстрацій та графіки може сягати 70%, а інколи навіть більше. Саме тому редактор повинен знати особливості роботи з ілюстраціями та графіками. Навіть при такому великому відсотку вмісту ілюстрацій вони не повинні заважати читачеві, а лише естетично та інформаційно доповнювати його. Тому потрібно знайти певний баланс, щоб не перенапружувати зір читачької аудиторії. Це стосується і шрифтів у виданні – вони повинні бути достатньо великими, щоб їх було гарно видно. Ілюстрації ж повинні бути гарної якості, щоб не виникало проблем для друці та верстці видання. Все, що викликає у читача втому та напруження, а в результаті і негативні емоції, повинне бути вилучене з видання. Створення концепції науково-популярного видання – це найперший етап розробки видання. Розробляються такі аспекти: зміст, обсяг, читачьке призначення, значення, умови користування, поліграфічна база, редакційна організація. Концепція важлива як на початку, так і протягом роботи. Існують такі концепції: графічна концепція, фінансова концепція, поліграфічна та організаційна концепції.

Практична частина роботи пов'язана з мангою, частиною японської культури, що наразі дуже популярна серед молоді. Дослідження є актуальним, адже манга та японська культура набирають все більшу популярність, а українська спільнота має обмежений вибір видань, з якими можна ознайомитися. Метою проєкту є висвітлення такого суспільно-культурного

явища, як манґа та його вплив на суспільство. При роботі над створенням журналу розроблена структура, яка включає обкладинку та ілюстраційну складову роботи, а також частини видання. Видання містить вступ, основний виклад матеріалу, зміст та висновки. Було проведено велику роботу з ілюстрованим матеріалом, що не тільки виконує естетичну функцію в виданні, а ще й пізнавальну. Було дотримано всіх вимог, яких дотримуються сучасні науково-популярні видання. При роботі над журналом використовувалися шрифти Consolas та Georgia. При роботі застосовувались текстові процесори Google Документи і Microsoft Word, як текстові процесори. Для художньо-технічного оформлення було використано додаток Adobe InDesign. Видання може бути опублікованим не тільки у друкованому варіанті, а ще й у електронному. Окрім цього, дослідження містить інформацію про важливість промоційної кампанії видання, а також можливі варіанти його популяризації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДСТУ 3017:2015. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять. [Чинний від 2016–07–01.] Київ: Держспоживстандарт України, 2016. 38 с.
2. Бутенко О., Чупир О., Малахов В. Аналіз стану та тенденцій розвитку книжкового ринку України. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2865> (дата звернення: 13.05.2025).
3. «Відновлений «Фактор-Друк» може працювати лише на третину від своєї можливої потужності». URL: <https://www.factor.ua/ukr/novini/vidnovlenij-faktor-druk-mozhe-pratsyuvati-lishe-na-tretinu-vid-svoyeyi-mozhливoyi-potuzhnosti-2/> (дата звернення: 13.05.2025).
4. Вісник Львівського університету. Роль науково-популярної літератури у пропаганді знань. О. Романчук. Серія журн. 2011. Вип. 34. С. 188–194 URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/view/4507> (дата звернення: 13.05.2025).
5. Денисова Т. К. Манхва, маньхуа та манга як тренди друковано-розважального контенту. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/19631> (дата звернення: 13.05.2025).
6. Досьє. Стівен Гокінг. URL: https://lb.ua/file/person/4247_goking_stiven.html (дата звернення: 04.04.2025).
7. Друкована науково-популярна література як спосіб популяризації технічних наук. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/364820956.pdf#page=87> (дата звернення: 01.05.2025).

8. Енциклопедична стаття «Науково-популярна література». URL: <https://esu.com.ua/article-70702> (дата звернення: 05.05.2025).
9. Жирнова К. В. Особливості стилістики графічного оформлення науково-популярної літератури з урахуванням вікових характеристик читача. URL: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/view/64/1010/2111-1> (дата звернення: 05.05.2025).
10. Йордан Г. М. Композиційно-графічні особливості українських науково-популярних видань // Регіональна журналістика: реалії, виклики, перспективи : матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції (м. Тернопіль, 15 квітня 2021 року). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 102-107.
11. Клуб Сімейного Дозвілля, Науково-популярна література. URL: <https://ksd.ua/books/naukpop> (дата звернення: 21.04.2025).
12. Книги дорожчають, немає світла, а українці продовжують читати. Як книжковий ринок оговтався від війни. URL: <https://forbes.ua/lifestyle/knigi-dorozhchayut-nemae-svitla-a-ukraintsi-prodovzhuyut-chitati-yak-knizhkoviy-rinok-ogovtavsyia-vid-viyni-29122022-10824> (дата звернення: 01.05.2025).
13. Лінгвостилістичні та функційно-прагматичні особливості англомовних науково-популярних текстів та їх переклад на українську мову (на матеріалі промов TED)». URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/a198a167-f1f9-4ff7-a35c-15398a1a3313/content> (дата звернення: 01.05.2025).
14. Науково-популярна література в Україні: втрат більше, ніж здобутків. О. Романчук. URL: https://universum.lviv.ua/previoussite/archive/journal/2007/npoplit_7.html (дата звернення: 01.05.2025).
15. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. Т. 4. С. 321.
16. Парамонова В. А. Манга в Японії: захисний рефлекс надміру урбанізованого суспільства чи культурно-цивілізаційний здобуток

- нації?». URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/453f0792-5d7f-4f38-a5f8-ef449f138ac8> (дата звернення: 01.05.2025).
17. Полковенко Т. В. Особливості редагування науково-популярних текстів для публікації в мережі Інтернет. Інтегровані комунікації. 2016. Вип. 1. С. 66-70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/integcommu_2016_1_1318 (дата звернення: 01.05.2025).
 18. Популяризація науки під час криз та війн: виклики та можливості. Біла книга. Проєкт «Наука в небезпеці». URL: <https://scienceatrisk.org/storage/lp/113/5290c64eb71f4a8f70eea0cd4d2769fcad941eba.pdf> (дата звернення: 01.05.2025).
 19. Роль візуального стилю журналу для ідентифікації видання. В. Е. Шевченко. Наукові записки [Української академії друкарства]. Серія : Соціальні комунікації. 2015. № 2. С. 139-147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzck_2015_2_18 (дата звернення: 01.05.2025).
 20. Саліхова В. А. Штучний інтелект в книжковій ілюстрації. URL: <https://molodyivchenyi.ua/omp/index.php/conference/catalog/book/11421>. (дата звернення: 01.05.2025).
 21. Семенюк В. В. Сучасні тенденції формування контенту науково-популярних журнальних видань. URL: https://eprints.cdu.edu.ua/5073/1/2021_rodzink%D0%B0-679-682.pdf (дата звернення: 01.05.2025).
 22. Серажим К. С. Становлення науково-популярної літератури. URL: <https://studfile.net/preview/7468096/> (дата звернення: 01.05.2025).
 23. Формування концепції медійного продукту. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/obraz_2016_4_3. (дата звернення: 01.05.2025).
 24. Харків претендує на звання книжкової столиці України. URL: <https://www.ranok.com.ua/blog/kharkiv-pretendue-na-zvannya-knizhkovoi-stolitsi-ukraini-924.html?srsId=AfmBOopaTHvGtX-WsV5YXOB-H9KNDEwl42mjXTfehd5X-izEZJV5W2c> (дата звернення: 30.04.2025).

25. Харків — це книжкова столиця України. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/53972> (дата звернення: 17.04.2025).
26. Читомо. Як працюють українські видавництва під час війни — опитування. URL: <https://chytomo.com/iak-pratsiuiut-ukrainski-vydavtsi-v-umovakh-vijny-opytuvannia/#:~:text=%D0%A2%D0%B0%D0%BA%D1%96%20%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%B0%2C%20%D1%8F%D0%BA%20%C2%AB%D0%91%D1%96%D0%BB%D0%BA%D0%B0%C2%BB,%D1%81%D0%B2%D0%BE%D1%8E%20%D0%B4%D1%96%D1%8F%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D1%83%20%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%BE%D0%B1%D1%81%D1%8F%D0%B7%D1%96> (дата звернення: 28.04.2025).
27. Що таке когнітивна теорія навчання? URL: <https://dosh.sotka.cx.ua/maysternist/shho-take-kognitivna-teoriya-navchannya.html> (дата звернення: 15.05.2025).
28. About Scientific American URL: <https://www.scientificamerican.com/page/about-scientific-american/> (дата звернення: 14.04.2025).
29. Kawaiididko. Що таке манга? Коли з'явилась та як читати? tseivo. URL: <https://tseivo.com/b/kawaiididko/t/lrpjjdavdn> (дата звернення: 10.05.2025)
30. Studfile. Лекції. Рекламні видання. Науково-популярні видання <https://studfile.net/preview/5264486/page:65/> (дата звернення: 10.05.2025)
31. Webpromoeexperts.net Що таке Google Документи і як SMM-фахівцю з ними працювати. URL: <https://webpromoeexperts.net/ua/blog/shcho-take-google-dokumenti-i-yak-smm-fahivcyu-z-nimi-pracyuvati/> (дата звернення: 10.05.2025).

ДОДАТКИ

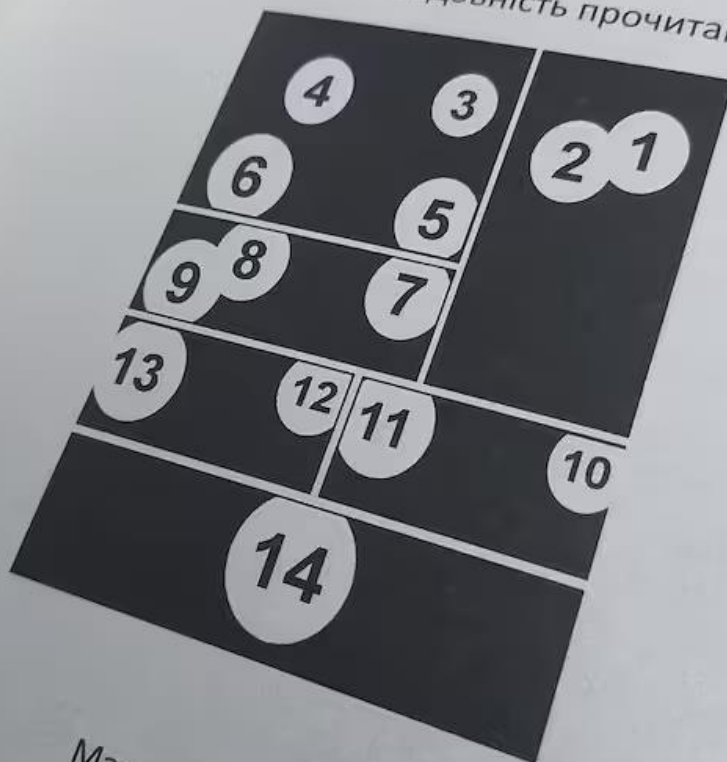
Додаток А

Ця манга опублікована згідно з
оригінальною версією, для читання
справа наліво.

Тож ви вже на останній сторінці.
Ось така послідовність прочитання:

ISBN 821.521'06-3:741.52

Масаакі Ніномія
Ганнібал. Том I
Переклад: Тимур Сандрович
Тип: Єлизавета Чепугова
Література